

ZAKON

O PRAVIMA PACIJENATA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se prava pacijenata prilikom korišćenja zdravstvene zaštite, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i druga pitanja u vezi sa pravima i dužnostima pacijenata.

Značenje izraza u ovom zakonu

Član 2.

Osnovni pojmovi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

1) pacijent je lice, bolesno ili zdravo, koje zatraži ili kome se pruža zdravstvena usluga radi očuvanja i unapređenja zdravlja, sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti, povreda i drugih poremećaja zdravlja i blagovremenog i efikasnog lečenja i rehabilitacije;

2) medicinska mera je zdravstvena usluga koja se pruža u preventivne, dijagnostičke, terapijske i rehabilitacione svrhe;

3) dete je lice do navršenih 18 godina života;

4) sposobnost za rasuđivanje deteta koje je navršilo 15 godina života, u smislu ovog zakona, podrazumeva sposobnost deteta da razume prirodu svog zdravstvenog stanja, svrhu medicinske mere koja se predlaže, rizike i posledice preduzimanja i nepreduzimanja mere, kao i sposobnost da dobijene informacije odmeri u procesu donošenja odluke;

5) članovima uže porodice smatraju se: supružnik ili vanbračni partner, deca, braća, sestre, roditelji, usvojitelj, usvojenik i druga lica koja žive u zajedničkom porodičnom domaćinstvu sa pacijentom.

Pojmovi upotrebljeni u ovom zakonu u gramatičkom muškom rodu, podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koje se odnose.

Član 3.

Pacijentu se garantuje jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem, opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta i uz poštovanje njegovih ličnih stavova.

Ostvarivanje prava iz stava 1. ovog člana zasniva se na partnerskom odnosu pacijenta kao primaoca zdravstvenih usluga i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika kao davaoca zdravstvenih usluga.

Partnerski odnos iz stava 2. ovog člana podrazumeva uzajamno poverenje i poštovanje između pacijenta i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika na svim nivoima zdravstvene zaštite, kao prava i dužnosti partnera u tom odnosu.

Član 4

Ovaj zakon primenjuje se i na strane državljane koji ostvaruju zdravstvenu zaštitu u Republici Srbiji, u skladu sa zakonom i potvrđenim međunarodnim sporazumima.

Član 5.

Ovaj zakon primenjuje se na zdravstvene ustanove, druge oblike zdravstvene službe (u daljem tekstu: privatna praksa), organizacione jedinice visokoškolskih ustanova zdravstvene struke koje obavljaju zdravstvenu delatnost, druga pravna lica za koja je posebnim zakonom predviđeno da obavljaju i određene poslove iz zdravstvene delatnosti i zdravstvenog osiguranja, kao i na zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike.

II. PRAVA PACIJENATA

Pravo na dostupnost zdravstvene zaštite

Član 6.

Pacijent ima pravo na dostupnu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu, u skladu sa svojim zdravstvenim stanjem, a u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, pacijent ima pravo na jednak pristup zdravstvenoj službi, bez diskriminacije u odnosu na finansijske mogućnosti, mesto stanovanja, vrstu oboljenja ili vreme pristupa zdravstvenoj službi.

Pravo na informacije

Član 7.

Pacijent ima pravo na sve vrste informacija o stanju svoga zdravlja, zdravstvenoj službi i načinu kako je koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne.

Pacijent ima pravo da informacije iz stava 1. ovog člana, dobije blagovremeno i na način koji je u njegovom najboljem interesu.

Pacijent ima pravo na informaciju o imenu i prezimenu i profesionalnom statusu zdravstvenih radnika, odnosno zdravstvenih saradnika koji učestvuju u preduzimanju medicinskih mera i postupku njegovog lečenja uopšte.

Pravo na preventivne mere

Član 8.

Pacijent ima pravo na odgovarajuće zdravstvene usluge radi očuvanja i unapređenja zdravlja, sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti i drugih poremećaja zdravlja.

Zdravstvena ustanova ima obavezu sprovođenja preventivnih mera iz stava 1. ovog člana, podizanjem svesti ljudi i obezbeđivanjem zdravstvenih usluga u odgovarajućim intervalima, za grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolevanja, u skladu sa zakonom.

Pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge

Član 9.

Pacijent ima pravo na dostupnost kvalitetnoj zdravstvenoj usluzi, u skladu sa zdravstvenim stanjem i utvrđenim stručnim standardima.

Pravo na kvalitet zdravstvene usluge podrazumeva odgovarajući nivo pružanja zdravstvenih usluga i humanog odnosa prema pacijentu.

Pravo na bezbednost pacijenta

Član 10.

Pacijent ima pravo na bezbednost u ostvarivanju zdravstvene zaštite, u skladu sa savremenim dostignućima zdravstvene struke i nauke, s ciljem postizanja najpovoljnijeg ishoda lečenja i smanjenja rizika za nastanak neželjenih posledica po zdravlje pacijenta, na najmanju moguću meru.

Zdravstvena ustanova je dužna da se stara o bezbednosti u pružanju zdravstvene zaštite, kao i da kontinuirano prati faktore rizika i preduzima mere za njihovo smanjenje, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast kvaliteta u zdravstvenoj zaštiti.

Pacijent ne može trpeti štetu prouzrokovanu neadekvatnim funkcionisanjem zdravstvene službe.

Pravo na obaveštenje

Član 11.

Pacijent ima pravo da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obaveštenje, koje mu je potrebno kako bi doneo odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku meru.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana obuhvata:

- 1) dijagnozu i prognozu bolesti;
- 2) kratak opis, cilj i korist od predložene medicinske mere, vreme trajanja i moguće posledice preduzimanja odnosno ne preduzimanja predložene medicinske mere;
- 3) vrstu i verovatnoću mogućih rizika, bolne i druge sporedne ili trajne posledice;
- 4) alternativne metode lečenja;
- 5) moguće promene pacijentovog stanja posle preduzimanja predložene medicinske mere, kao i moguće nužne promene u načinu života pacijenata;
- 6) dejstvo lekova i moguće sporedne posledice tog dejstva.

Obaveštenje iz st. 1. i 2. ovog člana nadležni zdravstveni radnik dužan je dati pacijentu i bez traženja.

Obaveštenje daje nadležni zdravstveni radnik usmeno i na način koji je razumljiv pacijentu, vodeći računa o njegovoj starosti, obrazovanju i emocionalnom stanju. Ako nadležni zdravstveni radnik proceni da pacijent, iz bilo kog razloga, ne razume dato obaveštenje, obaveštenje se može dati članu pacijentove uže porodice.

Ako pacijent ne poznaje jezik koji je u službenoj upotrebi na teritoriji zdravstvene ustanove, mora mu se obezbediti prevodilac, a ako je pacijent gluvonem, mora mu se obezbediti tumač, u skladu sa zakonom.

Pacijent se može odreći prava na obaveštenje, osim obaveštenja o tome da je predložena medicinska mera potrebna i da nije bez znatnog rizika, odnosno da je rizično njeno nepreduzimanje.

Nadležni zdravstveni radnik može, izuzetno, prećutati dijagnozu, tok predložene medicinske mere i njene rizike, ili obaveštenje o tome umanjiti, ako postoji ozbiljna opasnost da će obaveštenjem znatno naškoditi zdravlju pacijenta. U tom slučaju obaveštenje se mora dati članu uže porodice pacijenta.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, dete koje je sposobno za rasuđivanje, bez obzira na godine života, ima pravo na poverljivo savetovanje i bez pristanka roditelja, kada je to u najboljem interesu deteta.

Pacijent odnosno zakonski zastupnik ima pravo na obaveštenje i uvid u troškove lečenja pacijenta.

Nadležni zdravstveni radnik u medicinsku dokumentaciju unosi podatak da je pacijentu, članu uže porodice, odnosno zakonskom zastupniku, dao obaveštenje o podacima iz st. 1. i 2. ovog člana.

Pravo na slobodan izbor

Član 12.

Pacijent ima pravo na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, zdravstvene ustanove, kao i slobodan izbor predloženih medicinskih mera, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast zdravstvene zaštite i zakonom kojim se uređuje oblast zdravstvenog osiguranja.

Pravo na drugo stručno mišljenje

Član 13.

Pacijent ima pravo da od doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, koji nije direktno učestvovao u pružanju zdravstvene usluge, zatraži drugo stručno mišljenje o stanju svoga zdravlja.

Pravo iz stava 1. ovog člana pacijent ostvaruje na lični zahtev.

Zdravstvena ustanova je dužna da na vidnom mestu istakne i redovno ažurira, spisak organizacionih jedinica i doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, koji pružaju zdravstvene usluge u toj organizacionoj jedinici.

Pravo na privatnost i poverljivost

Član 14.

Pacijent ima pravo na poverljivost svih ličnih informacija, koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku, uključujući i one koje se odnose na stanje njegovog zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure, kao i pravo na zaštitu svoje privatnosti tokom sprovođenja dijagnostičkih ispitivanja i lečenja u celini.

Zabranjeno je da nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik, saopšti drugim licima lične informacije iz stava 1. ovog člana.

Pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mera uopšte,—mogu prisustvovati samo oni zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici koji neposredno učestvuju u pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mera.

Po pravilu, pregledu pacijenta i preduzimanju drugih medicinskih mera, mogu prisustvovati učenici i studenti škola i visokoškolskih ustanova zdravstvene struke, u svrhu obavljanja praktične nastave, kao i zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici, u toku obavljanja pripravničkog staža i stručnog usavršavanja, osim ako to pacijent odbije.

Pacijent može dati pristanak i za prisutnost drugih lica, prilikom njegovog pregleda i preduzimanja medicinskih mera uopšte.

Na izričit zahtev pacijenta, pregledu koji obavlja nadležni doktor medicine, odnosno doktor stomatologije, ne mogu prisustvovati drugi zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici.

Pravo na pristanak

Član 15.

Pacijent ima pravo da slobodno odlučuje o svemu što se tiče njegovog života i zdravlja, osim u slučajevima kada to direktno ugrožava život i zdravlje drugih lica.

Bez pristanka pacijenta ne sme se, po pravilu, nad njim preduzeti nikakva medicinska mera.

Medicinska mera protivno volji pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, može se preduzeti samo u izuzetnim slučajevima, koji su utvrđeni zakonom i koji su u skladu sa lekarskom etikom.

Član 16.

Pacijent može dati pristanak na predloženu medicinsku meru izričito (usmeno ili pismeno), odnosno prećutno (ako se nije izričito protivio).

Pacijenta ne obavezuje pristanak kome nije prethodilo potrebno obaveštenje u skladu sa članom 11. ovog zakona, a nadležni zdravstveni radnik koji preduzima medicinsku meru, u tom slučaju snosi rizik za štetne posledice.

Pristanak na predloženu medicinsku meru pacijent može opozvati (usmeno ili pismeno), sve dok ne započne njeno izvođenje, kao i za vreme trajanja lečenja, pod uslovima propisanim ovim zakonom.

Pacijent ima pravo da odredi lice koje će u njegovo ime dati pristanak, odnosno koje će biti obavešteno o preduzimanju medicinskih mera, u slučaju da pacijent postane nesposoban da donese odluku o pristanku.

Član 17.

Pacijent ima pravo da predloženu medicinsku meru odbije, čak i u slučaju kada se njome spasava ili održava njegov život.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da pacijentu ukaže na posledice njegove odluke o odbijanju predložene medicinske mere, i da o tome od pacijenta zatraži pismenu izjavu koja se mora čuvati u medicinskoj dokumentaciji, a ako pacijent odbije davanje pismene izjave, o tome će sačiniti službenu belešku.

U medicinsku dokumentaciju nadležni zdravstveni radnik upisuje podatak o pristanku pacijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika na predloženu medicinsku meru, kao i o odbijanju te mere.

Član 18.

Nad pacijentom koji je bez svesti, ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, hitna medicinska mera može se preduzeti i bez njegovog pristanka, o čemu će se obavestiti članovi uže porodice, uvek kada je to moguće.

Medicinska mera iz stava 1. ovog člana u zdravstvenoj ustanovi, preduzima se na osnovu konzilijarnog nalaza.

Ako zakonski zastupnik deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti nije dostupan ili odbija predloženu hitnu medicinsku meru, hitna medicinska mera može se preduzeti, ako je to u najboljem interesu pacijenta.

Ako se tokom operativnog zahvata pojavi potreba za njegovim proširenjem, koji se nije mogao pretpostaviti, proširenje operativnog zahvata može se obaviti samo ako je, na osnovu procene doktora medicine, odnosno doktora stomatologije koji preduzima taj zahvat, on neodložno potreban.

Član 19.

Ako je pacijent dete ili je lišen poslovne sposobnosti, medicinska mera može se preduzeti, uz pristanak njegovog zakonskog zastupnika, koji je prethodno obavešten u smislu člana 11. ovog zakona.

Nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik dužan je da omogući da dete, odnosno pacijent lišen poslovne sposobnosti i sam bude uključen u donošenje odluke o pristanku na predloženu medicinsku meru, u skladu sa njegovom zrelošću i sposobnošću za rasuđivanje.

Nadležni zdravstveni radnik, koji smatra da zakonski zastupnik pacijenta ne postupa u najboljem interesu deteta ili lica lišenog poslovne sposobnosti, dužan je da o tome odmah obavesti nadležni organ starateljstva.

Dete, koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može samostalno dati pristanak na predloženu medicinsku meru, uz prethodno obaveštenje iz člana 11. ovog zakona.

Ako dete, koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, odbije predloženu medicinsku meru, nadležni zdravstveni radnik dužan je da pristanak zatraži od zakonskog zastupnika.

Pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju

Član 20.

Pacijent ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju.

U slučaju kada je pacijent dete, odnosno lice lišeno poslovne sposobnosti, pravo uvida u medicinsku dokumentaciju ima zakonski zastupnik, osim u slučaju iz člana 24. stav 1. ovog zakona.

Dete, koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju.

Članovi uže porodice pacijenta imaju, izuzetno, pravo uvida u medicinsku dokumentaciju svog člana porodice, ako su ti podaci od značaja za njihovo lečenje.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da uredno vodi medicinsku dokumentaciju, u skladu sa zakonom, i da evidentira sve preduzete medicinske mere, a posebno anamnezu, dijagnozu, dijagnostičke mere, terapiju i rezultat terapije, kao i savete date pacijentu.

Pravo na poverljivost podataka o zdravstvenom stanju pacijenta

Član 21.

Podaci o zdravstvenom stanju, odnosno podaci iz medicinske dokumentacije, spadaju u podatke o ličnosti i predstavljaju naročito osetljive podatke o ličnosti pacijenta, u skladu sa zakonom.

Podatke iz stava 1. ovog člana, dužni su da čuvaju svi zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici, kao i druga lica zaposlena u zdravstvenim ustanovama, privatnoj praksi, organizacionoj jedinici visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost, drugom pravnom licu koje obavlja određene poslove iz zdravstvene delatnosti u skladu sa zakonom, organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja, kao i pravnom licu koje obavlja poslove dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, kod kojih je pacijent zdravstveno osiguran, a kojima su ti podaci dostupni i potrebni radi ostvarivanja zakonom utvrđenih nadležnosti.

Naročito osetljivim podacima o ličnosti pacijenta smatraju se i podaci o ljudskim supstancama, na osnovu kojih se može utvrditi identitet lica od koga one potiču.

Lica iz stava 2. ovog člana, kao i druga lica koja neovlašćeno, odnosno bez pristanka pacijenta ili zakonskog zastupnika, raspolažu podacima iz medicinske dokumentacije u suprotnosti sa ovim članom, i neovlašćeno iznose u javnost te podatke, odgovorni su za odavanje naročito osetljivih podataka, u skladu sa zakonom.

Član 22.

Dužnosti čuvanja podataka iz člana 21. stav 1. ovog zakona, nadležni zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici, kao i druga lica zaposlena kod poslodavaca iz člana 21. stav 2. ovog zakona, mogu biti oslobođeni samo na osnovu pismenog pristanka pacijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika, ili na osnovu odluke suda.

Ako je pacijent odnosno zakonski zastupnik, pismenom izjavom ili ovlašćenjem overenim kod nadležnog organa, a koje se čuva u medicinskoj dokumentaciji, dao pristanak na saopštavanje podataka o zdravstvenom stanju, nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta punoletnom članu uže porodice, i u slučaju kada pacijent nije dao pristanak na saopštavanje podataka o svom zdravstvenom stanju, ali je saopštavanje tih podataka neophodno radi izbegavanja zdravstvenog rizika za člana porodice.

Član 23.

Pacijent odnosno njegov zakonski zastupnik ima pravo na kopiju medicinske dokumentacije i snosi neophodne troškove izrade kopije medicinske dokumentacije.

Izvodi, odnosno kopije medicinske dokumentacije za umrlog člana porodice mogu se dati punoletnom članu uže porodice odnosno zakonskom zastupniku, na njegov zahtev, radi ostvarivanja zakonom utvrđenih prava.

Podaci iz medicinske dokumentacije, odnosno izvodi tih podataka, kao i kopije medicinske dokumentacije, mogu se dati, radi obavljanja poslova utvrđenih zakonom: organu starateljstva, organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja i

pravnim licima koja obavljaju delatnost dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, kao i drugim pravnim licima, ako je to propisano zakonom.

Na zahtev nadležnih pravosudnih organa, mogu se dati podaci, odnosno izvodi tih podataka, kao i kopije medicinske dokumentacije pacijenta, a izuzetno, može se dati i celokupna medicinska dokumentacija na uvid.

Podaci iz medicinske dokumentacije pacijenta, odnosno iz zdravstvene evidencije koja se vodi u skladu sa zakonom, mogu se dostavljati organu nadležnom za poslove statistike, kao i zdravstvenim ustanovama koje obavljaju poslove javnog zdravlja, u skladu sa zakonom.

Podaci iz medicinske dokumentacije pacijenta, mogu se koristiti u naučnoistraživačke svrhe, samo uz pristanak pacijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika, u skladu sa zakonom.

Podaci iz st. 3-5. ovog člana dostavljaju se kao naročito osetljivi podaci o ličnosti, u skladu sa zakonom.

Član 24.

Dete, koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, ima pravo na poverljivost podataka koji se nalaze u njegovoj medicinskoj dokumentaciji.

Nadležni zdravstveni radnik, i pored zahteva deteta da se informacije o njegovom zdravstvenom stanju ne saopšte njegovom zakonskom zastupniku, dužan je da u slučaju ozbiljne opasnosti po život i zdravlje deteta, informacije o njegovom zdravstvenom stanju saopšti njegovom zakonskom zastupniku.

Pravo pacijenta koji učestvuje u medicinskom istraživanju

Član 25.

Medicinsko istraživanje koje uključuje punoletnog poslovno sposobnog pacijenta može se preduzimati samo uz njegov pristanak.

Pacijent pristanak iz stava 1. ovog člana mora dati u pismenom obliku, nakon što je dovoljno obavešten o smislu, cilju, postupcima, očekivanim rezultatima, mogućim rizicima, kao i o neprijatnim pratećim okolnostima istraživanja.

Na zahtev pacijenta, obaveštenje iz stava 2. ovog člana daje se i u pismenom obliku.

Pacijent mora biti posebno upozoren da je slobodan da učešće u istraživanju odbije i da pristanak koji je dao, u svako vreme opozove, u pismenom obliku.

Izuzetno, medicinsko istraživanje koje uključuje dete, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, može se preduzeti radi neposredne koristi samog pacijenta i uz pismeni pristanak njegovog zakonskog zastupnika, koji je prethodno obavešten u smislu st. 2. i 4. ovog člana, osim ukoliko se sam pacijent tome ne protivi.

Izuzetno, istraživanje u javnom zdravlju, koje uključuje dete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, a koje ne proizvodi direktnu korist i ne nosi rizik za dete, može se odobriti ukoliko istraživanje ima za cilj da doprinese boljem razumevanju stanja zdravlja ove populacije, uz pismeni pristanak samog deteta ili njegovog zakonskog zastupnika, koji su prethodno obavešteni u smislu st. 2. i 4. ovog člana.

Nadležni zdravstveni radnik koji vrši medicinsko istraživanje, dužan je da vodi računa o tome da zaštita života i zdravlja pacijenta uvek ima prednost u odnosu na interes društva i nauke.

Pacijent, koji zbog medicinskog istraživanja pretrpi štetu na svom telu ili zdravlju, ima pravo na naknadu štete u skladu sa zakonom, bez obzira na krivicu.

Zdravstvena ustanova je dužna da, pre početka medicinskog istraživanja, osigura pacijenta koji učestvuje u medicinskom istraživanju, za slučaj nastanka štete po zdravlje tog lica koja je izazvana medicinskim istraživanjem, u skladu sa zakonom. Zdravstvena ustanova je dužna da zaključi ugovor sa pacijentom, kojim se određuje iznos neophodnih troškova koji pripadaju pacijentu koji učestvuje u medicinskom istraživanju.

Pacijent ima pravo da učestvuje u kliničkom ispitivanju lekova i medicinskih sredstava, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast lekova i medicinskih sredstava.

Etički odbor zdravstvene ustanove, pre početka medicinskog istraživanja, donosi odluku o preduzimanju medicinskog istraživanja koje uključuje pacijente u zdravstvenoj ustanovi.

Zabranjeno je preduzimanje medicinskog istraživanja u privatnoj praksi.

Pravo deteta u stacionarnim zdravstvenim ustanovama

Član 26.

Dete do navršениh 15 godina života, ima pravo da bude smešteno na bolničko lečenje u pratnji jednog od roditelja, usvojitelja ili staratelja, uvek kada je to moguće.

Dete koje se nalazi na bolničkom lečenju ima pravo na posete u najvećoj mogućoj meri, u skladu sa svojim zdravstvenim stanjem i najboljim interesom.

Dete koje se nalazi na dužem bolničkom lečenju ima pravo na igru, rekreaciju i obrazovanje, u skladu sa njegovim uzrastom, potrebama i najboljim interesom, u meri u kojoj njegovo zdravstveno stanje to dozvoljava.

Pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu

Član 27.

Pacijent ima pravo da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonom.

O nameri napuštanja stacionarne zdravstvene ustanove iz stava 1. ovog člana, pacijent je dužan da da pismenu izjavu, koja se čuva u medicinskoj dokumentaciji pacijenta.

Podatak o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove bez najave pacijenta, nadležni zdravstveni radnik obavezan je da upiše u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Ako je pacijent dete, odnosno lišen poslovne sposobnosti, nadležni zdravstveni radnik obavezan je da o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove obavesti, bez odlaganja, njegovog zakonskog zastupnika, odnosno nadležni organ starateljstva.

Ako je pacijent dete, odnosno lišen poslovne sposobnosti, a odluku o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove, protivno najboljem interesu pacijenta, donese zakonski zastupnik, nadležni zdravstveni radnik obavezan je da, bez odlaganja, o tome obavesti nadležni organ starateljstva.

Pravo na olakšavanje patnji i bola

Član 28.

Pacijent ima pravo na najviši nivo olakšavanja patnje i bola, saglasno opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim principima, što podrazumeva terapiju bola i humano palijativno zbrinjavanje.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne podrazumeva eutanaziju.

Pravo na poštovanje pacijentovog vremena

Član 29.

U slučaju da ne postoje uslovi da se medicinska mera pruži odmah, pacijent ima pravo na zakazivanje pregleda, dijagnostičkih procedura, kao i drugih medicinskih mera i postupaka.

Zdravstvena ustanova je dužna da poštuje pacijentovo vreme i da pacijenta blagovremeno obavesti o promeni termina pružanja zakazane zdravstvene usluge iz stava 1. ovog člana.

Pravo na prigovor

Član 30.

Pacijent koji smatra da mu je uskraćeno pravo na zdravstvenu zaštitu, ili da mu je postupkom zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika uskraćeno neko od prava iz oblasti zdravstvene zaštite, ima pravo da podnese prigovor zdravstvenom radniku koji rukovodi procesom rada ili direktoru zdravstvene ustanove, odnosno osnivaču privatne prakse ili savetniku za zaštitu prava pacijenata.

Pravo na naknadu štete

Član 31.

Pacijent koji zbog stručne greške zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, u ostvarivanju zdravstvene zaštite pretrpi štetu na svom telu, ili se stručnom greškom prouzrokuje pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja, ima pravo na naknadu štete prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Pravo na naknadu štete ne može se unapred isključiti ili ograničiti.

III. DUŽNOSTI PACIJENATA

Član 32.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite dužnosti pacijenata, u smislu ovog zakona, odnose se na odgovornost za lično zdravlje, prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, zdravstvenim radnicima odnosno zdravstvenim saradnicima, kao i drugim zaposlenima u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi.

U ostvarivanju zdravstvene zaštite, pacijent je dužan da se pridržava opštih akata zdravstvene ustanove, privatne prakse, organizacione jedinice visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost i drugih pravnih lica koja obavljaju određene poslove iz zdravstvene delatnosti, o uslovima boravka i ponašanja u njima.

Odgovornost pacijenta za lično zdravlje

Član 33.

Pacijent je dužan da pri ostvarivanju zdravstvene zaštite:

- 1) aktivno učestvuje u zaštiti, očuvanju i unapređenju svog zdravlja;
- 2) u potpunosti i istinito informiše nadležnog zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika o svom zdravstvenom stanju;
- 3) pridržava se uputstava i preuzima mere propisane od strane nadležnog zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika.

Odgovornost pacijenta prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga

Član 34.

Pacijent je dužan da poštuje prava drugih pacijenata, utvrđena ovim zakonom, koji ostvaruju zdravstvenu zaštitu u zdravstvenoj ustanovi, privatnoj praksi, organizacionoj jedinici visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost i drugim pravnim licima koja obavljaju određene poslove iz zdravstvene delatnosti.

Odgovornost pacijenata prema zdravstvenim radnicima, odnosno zdravstvenim saradnicima

Član 35.

Pacijent je dužan da se, u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite prema zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku odnosi sa poštovanjem i uvažavanjem.

Zabranjeno je ometanje zdravstvenih radnika, odnosno zdravstvenih saradnika prilikom pružanja zdravstvene zaštite.

Član 36.

Ako se pacijent ne pridržava dužnosti iz čl. 32-35. ovog zakona, nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik, posle prethodnog upozorenja, može otkazati pružanje dalje zdravstvene zaštite pacijentu, izuzev hitne medicinske pomoći, o čemu je dužan da obavesti direktora zdravstvene ustanove, kao i da u medicinsku dokumentaciju pacijenta unese razloge za odbijanje pružanja zdravstvene zaštite.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, zdravstvena ustanova, privatna praksa, organizaciona jedinica visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost i druga pravna lica koja obavljaju određene poslove iz zdravstvene delatnosti, dužni su da pacijentu obezbede dalje pružanje odgovarajuće zdravstvene zaštite.

Član 37.

Pacijent je dužan da blagovremeno informiše nadležnu zdravstvenu ustanovu o otkazivanju termina za zakazane preglede i medicinske postupke, kao i o promeni adrese i telefonskog broja.

IV. ZAŠTITA PRAVA PACIJENATA

Član 38.

Zaštitu prava pacijenata obezbeđuje jedinica lokalne samouprave, određivanjem lica koje obavlja poslove savetnika za zaštitu prava pacijenata i obrazovanjem Saveta za zdravlje.

Savetnik za zaštitu prava pacijenata

Član 39.

Poslove savetnika za zaštitu prava pacijenata (u daljem tekstu: savetnik pacijenata) obavlja diplomirani pravnik sa najmanje pet godina radnog iskustva u struci i poznavanjem propisa iz oblasti zdravstva.

Savetnik pacijenata obavlja poslove zaštite prava pacijenata po podnetim prigovorima i pruža potrebne informacije i savete u vezi sa pravima pacijenata.

Savetnik pacijenata može obavljati poslove za više jedinica lokalne samouprave.

Odluku o organizovanju, finansiranju i uslovima rada savetnika pacijenata, u skladu sa potrebama pacijenata i kapacitetima zdravstvene službe na teritoriji jedinice lokalne samouprave, donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Član 40.

Savetnik pacijenata ima službenu legitimaciju, kojom se identifikuje prilikom dolaska u zdravstvenu ustanovu, privatnu praksu, organizacionu jedinicu visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost i drugo pravno lice koje obavlja određene poslove iz zdravstvene delatnosti.

Obrazac i sadržinu službene legitimacije iz stava 1. ovog člana propisuje ministar nadležan za poslove zdravlja.

Zdravstvena ustanova, privatna praksa i pravna lica iz stava 1. ovog člana dužni su da na vidnom mestu istaknu ime i prezime, radno vreme savetnika pacijenata, kao i adresu i broj telefona na koji se pacijent može obratiti radi zaštite svojih prava.

U cilju efikasnog rada savetnika pacijenata, zdravstvena ustanova, privatna praksa i pravna lica iz stava 1. ovog člana dužni su da savetniku pacijenata, u prisustvu zdravstvenog radnika, omoguće uvid u medicinsku dokumentaciju pacijenta, koja je u vezi sa navodima iznetim u prigovoru.

Zdravstvena ustanova, privatna praksa i pravna lica iz stava 1. ovog člana obavezni su da, na zahtev savetnika pacijenata, u postupku po prigovoru, bez odlaganja, a najkasnije u roku od pet radnih dana, dostave savetniku pacijenata sve tražene informacije, podatke i mišljenja.

Član 41.

Pacijent, odnosno njegov zakonski zastupnik prigovor može podneti savetniku pacijenata pismeno ili usmeno na zapisnik.

Po prigovoru iz stava 1. ovog člana, savetnik pacijenata odmah, a najkasnije u roku od pet radnih dana od dana podnošenja prigovora, utvrđuje sve bitne okolnosti i činjenice u vezi sa navodima iznetim u prigovoru.

Nakon utvrđivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti, savetnik pacijenata sačinjava izveštaj, koji odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana, dostavlja

podnosiocu prigovora, rukovodiocu organizacione jedinice i direktoru zdravstvene ustanove, odnosno osnivaču privatne prakse.

Direktor zdravstvene ustanove, odnosno osnivač privatne prakse, obavezan je da u roku od pet radnih dana od dobijanja izveštaja savetnika pacijenata, dostavi savetniku pacijenata obaveštenje o postupanju i preduzetim merama u vezi sa prigovorom.

Podnosilac prigovora, koji je nezadovoljan izveštajem savetnika pacijenata iz stava 3. ovog člana, može se, u skladu sa zakonom, obratiti Savetu za zdravlje, zdravstvenoj inspekciji, odnosno nadležnom organu organizacije zdravstvenog osiguranja kod koje je pacijent zdravstveno osiguran.

Savetnik pacijenata dostavlja mesečni izveštaj o podnetim prigovorima direktoru zdravstvene ustanove, radi njegovog informisanja i preduzimanja određenih mera u okviru njegove nadležnosti.

Savetnik pacijenata dostavlja tromesečni, šestomesečni i godišnji izveštaj Savetu za zdravlje.

Ministar nadležan za poslove zdravlja propisuje način, postupanje po prigovoru, obrazac i sadržaj zapisnika i izveštaja savetnika pacijenata.

Savet za zdravlje

Član 42.

Savet za zdravlje, obrazovan u jedinici lokalne samouprave, u skladu sa zakonom kojim se uređuju jedinice lokalne samouprave, pored zadataka utvrđenih statutom, odnosno odlukom jedinice lokalne samouprave, obavlja i određene zadatke iz oblasti zaštite prava pacijenata, i to:

- 1) razmatra prigovore o povredi pojedinačnih prava pacijenata na osnovu dostavljenih i prikupljenih dokaza i utvrđenih činjenica;
- 2) o utvrđenim činjenicama obaveštava podnosioca prigovora i direktora zdravstvene ustanove, odnosno osnivača privatne prakse na koju se prigovor odnosi i daje odgovarajuće preporuke;
- 3) razmatra izveštaje savetnika pacijenata, prati ostvarivanje prava pacijenata na teritoriji jedinice lokalne samouprave i predlaže mere za zaštitu i promociju prava pacijenata;
- 4) podnosi godišnji izveštaj o svom radu i preduzetim merama za zaštitu prava pacijenata nadležnom organu jedinice lokalne samouprave, kao i ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja, a na teritoriji Autonomne pokrajine i organu uprave nadležnom za poslove zdravlja;

Radi informisanja i ostvarivanja potrebne saradnje, izveštaj iz stava 1. tačka dostavlja se zaštitniku građana.

Savet za zdravlje pored predstavnika lokalne samouprave, čine i predstavnici udruženja građana iz reda pacijenata, zdravstvenih ustanova sa teritorije jedinice lokalne samouprave, kao i nadležne filijale Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje.

Član 43.

Savetnik pacijenata i članovi saveta za zdravlje obavezni su da u svom radu postupaju u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

V. KAZNENE ODREDBE

Prekršaji

Član 44.

Novčanom kaznom od 300.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstvena ustanova, odnosno drugo pravno lice koje obavlja zdravstvenu delatnost ako:

- 1) pacijentu ne omogući ostvarivanje prava na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije (član 12);
- 2) bez pristanka pacijenta, odnosno protivno njegovoj volji ili bez pristanka zakonskog zastupnika deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, budu preduzete medicinske mere (član 15. st. 2. i 3);
- 3) pacijentu ne omogući uvid u svoju medicinsku dokumentaciju (član 20. stav 1);
- 4) zakonskom zastupniku ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju kada je pacijent dete, odnosno lice lišeno poslovne sposobnosti (član 20. stav 2);
- 5) detetu, koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje, ne omogući uvid njegovu medicinsku dokumentaciju (član 20. stav 3);
- 6) prekrši obavezu čuvanja naročito osetljivih podataka o ličnosti pacijenta, odnosno raspolaže ili rukuje podacima iz medicinske dokumentacije pacijenta suprotno odredbama čl. 21. i 22.;
- 7) pacijentu, zakonskom zastupniku, odnosno punoletnom članu uže porodice ne omogući ostvarivanje prava iz člana 23.;
- 8) prekrši pravo deteta, koje je navršilo 15 godina života, na poverljivost podataka, koji se nalaze u njegovoj medicinskoj dokumentaciji i ako prekrši obavezu da u slučaju ozbiljne opasnosti po život i zdravlje deteta, tu informaciju saopšti njegovom zakonskom zastupniku (član 24);
- 9) pre početka medicinskog istraživanja ne osigura pacijenta, koji učestvuje u medicinskom istraživanju, kod nadležne organizacije za osiguranje ili ako vrši medicinsko istraživanje koje uključuje pacijente, bez prethodne odluke etičkog odbora zdravstvene ustanove (član 25. st. 9. i 11);
- 10) savetniku pacijenata ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju koja je u vezi sa navodima iznetim u prigovoru ili ako, u postupku po prigovoru, u roku od pet radnih dana ne dostavi savetniku pacijenata sve tražene informacije, podatke i mišljenja (član 40. st. 4. i 5);
- 11) direktor zdravstvene ustanove, odnosno osnivač privatne prakse ne dostavi u određenom roku obaveštenje savetniku pacijenata o preduzetim merama po prigovoru (član 41. stav 4).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi, odnosno drugom pravnom licu koje obavlja zdravstvenu delatnost novčanom kaznom od 30.000 do 50.000 dinara.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana tač. 2) do 7), 9) i 10) kazniće se i zdravstveni radnik preduzetnik novčanom kaznom od 100.000 do 500.000 dinara.

Član 45.

Novčanom kaznom od 500.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstveni radnik preduzetnik ako postupa suprotno odredbama člana 25. stav 12. ovog zakona.

Član 46.

Novčanom kaznom od 10.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstveni radnik ako:

- 1) pacijentu uskrati pravo na informacije (član 7. stav 1);
- 2) pacijentu, odnosno zakonskom zastupniku ne da obaveštenje koje je potrebno kako bi pacijent, odnosno zakonski zastupnik doneo odluku o pristanku ili nepristanku na predloženu medicinsku meru, odnosno u medicinsku dokumentaciju ne unese podatak o datom obaveštenju ili ako pacijentu, odnosno zakonskom zastupniku onemogući uvid u troškove lečenja (član 11);
- 3) drugim licima saopšti lične informacije za koje je saznao, odnosno koje mu je pacijent u toku pružanja zdravstvene zaštite saopštio (član 14. stav 2);
- 4) bez pristanka pacijenta, odnosno protivno njegovoj volji ili bez pristanka zakonskog zastupnika deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, nad pacijentom preduzme medicinsku meru (član 15. st. 2. i 3);
- 5) u medicinsku dokumentaciju pacijenta ne upiše podatak o pristanku ili odbijanju pristanka pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika na predloženu medicinsku meru i pacijentu ne omogući uvid u svoju medicinsku dokumentaciju ili ako ne vodi medicinsku dokumentaciju u skladu sa zakonom (član 17. stav 3. i član 20. st. 1. i 5);
- 6) zakonskom zastupniku ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju kada je pacijent maloletno, odnosno lice lišeno poslovne sposobnosti i ako detetu koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, ne omogući uvid u njegovu medicinsku dokumentaciju (član 20. st.2 i 3);
- 7) prekrši obavezu čuvanja naročito osetljivih podataka o ličnosti pacijenta, odnosno raspolaže ili rukuje podacima iz medicinske dokumentacije pacijenta suprotno odredbama čl. 21, 22. i 24.;
- 8) ne upiše u medicinsku dokumentaciju pacijenta podatak o napuštanju zdravstvene ustanove bez najave pacijenta, ne obavesti, bez odlaganja, o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove od strane deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti nadležni organ starateljstva, odnosno zakonskog zastupnika ili ne obavesti, bez odlaganja, nadležni organ starateljstva o odluci zakonskog zastupnika da dete, odnosno pacijent lišen poslovne sposobnosti napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, protivno najboljem interesu pacijenta (član 27. st. 3-5).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana tač. 3) i 8) kazniće se i zdravstveni saradnik.

Član 47.

Novčanom kaznom od 20.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj savetnik pacijenata, ako ne dostavlja mesečni izveštaj direktoru zdravstvene ustanove, odnosno tromesečni, šestomesečni i godišnji izveštaj Savetu za zdravlje (član 41. st. 6. i 7).

VI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 48.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove zdravlja.

Član 49.

Jedinice lokalne samouprave organizovaće rad i obezbediti uslove i finansijska sredstva za rad savetnika pacijenata i Saveta za zdravlje u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Danom isteka roka iz stava 1. ovog člana prestaju da važe odredbe člana 39. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10, 57/11 i 119/12).

Član 50.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe čl. 26-38, čl. 40, 40a, čl. 42. i 43, član 256. stav 1. tač. 1)-6), član 259. stav 1. tač. 1)-6) i član 263. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 107/05, 72/09-dr. zakon, 88/10, 99/10, 57/11 i 119/12).

Član 51.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

OBRAZLOŽENJE

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 97. stav 10. Ustava Republike Srbije („Službeni glasnik RS”, broj 98/06), kojim je propisano da Republika Srbije uređuje i obezbeđuje sistem u oblasti zdravstva.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Prava pacijenata u Republici Srbiji uređena su nizom propisa iz oblasti sistema zdravstvene zaštite (Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima, Zakon o javnom zdravlju, Zakon o transplataciji organa, Zakon o transplataciji ćelija i tkiva, Zakon o lečenju neplodnosti postupcima biomedicinski potpomognutog oplođenja i dr).

Ovim propisima nadležnosti u sprovođenju prava pacijenata često se preklapaju, zbog čega su zapaženi problemi u njihovoj efikasnoj primeni.

Razlog za donošenje posebnog Zakona o pravima pacijenata je potreba da se oblast prava pacijenata, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i dužnosti pacijenata, urede na potpuniji i precizniji način. Donošenje Zakona o pravima pacijenata neophodno je i radi usaglašavanja postojećih propisa, koji na direktan ili indirektan način uređuju oblast prava pacijenata.

Takođe, razlozi su sadržani i u nastojanju Republike Srbije da i u ovoj oblasti pravni sistem usaglasi sa utvrđenim evropskim i međunarodnim standardima, sadržanim u sledećim dokumentima: Evropska povelja o pravima pacijenata (doneta 2002. godine), Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primene biologije i medicine – Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini („Službeni glasnik RS-Međunarodni ugovori”, broj 12/10 – Konvencija Saveta Evrope koja je ratifikovana 2010. godine), Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (doneta 1989. godine, ratifikovana 2001. godine), Univerzalna deklaracija o bioetici i ljudskim pravima UNESCO (doneta 2005. godine), Deklaracija o pravima pacijenata Svetske medicinske asocijacije (doneta 1981. godine, revidirana 2005. godine), Etički principi za medicinska istraživanja koja uključuju ljudske subjekte Svetske medicinske asocijacije (doneti 1964. godina, revidirani 2008. godine), Principi prava pacijenata u Evropi Svetske zdravstvene organizacije (doneti 1994. godine), Otavska deklaracija Svetske medicinske asocijacije o pravima deteta na zdravstvenu zaštitu (doneta 1998. godine).

U skladu sa Evropskom poveljom o pravima pacijenata (u daljem tekstu: Evropska povelja), ovim zakonom po prvi put je izričito utvrđeno pravo pacijenta na preventivne mere, pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge, pravo na bezbednost pacijenta i pravo na olakšavanje patnje i bola, dok su prava pacijenata, već utvrđena Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije, usaglašena sa odredbama relevantnih međunarodnih dokumenata.

Ovim zakonom po prvi put je utvrđeno i pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti zdravstvenu ustanovu, prava deteta u stacionarnim zdravstvenim ustanovama, ustanovljena u skladu sa Otavskom deklaracijom Svetske medicinske asocijacije o pravima deteta na zdravstvenu zaštitu, kao i pravo na drugo stručno mišljenje, utvrđeno Deklaracijom o pravima pacijenata Svetske medicinske asocijacije i Principima prava pacijenata u Evropi Svetske zdravstvene organizacije.

Pored dužnosti pacijenata u vidu odgovornosti za sopstveno zdravlje, koje je bilo definisano odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, utvrđene su i dužnosti pacijenta da poštuje prava drugih pacijenata kao i odgovornost pacijenta prema

zdravstvenim radnicima, zdravstvenim saradnicima i drugim licima koja pružaju i obezbeđuju zdravstvene usluge.

Na nov način uređena je i zaštita prava pacijenata, i to organizovanjem savetnika za zaštitu prava pacijenata i Saveta za zdravlje u jedinicama lokalne samouprave.

III. OBJAŠNENJE POJEDINAČNIH REŠENJA

U **poglavlju I – Osnovne odredbe**, propisano je šta se uređuje ovim zakonom, utvrđeno je značenje pojedinih pojmova upotrebljenih u ovom zakonu, propisano je da se pacijentu garantuju jednaka prava na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu, kao i da se ostvarivanje prava zasniva na partnerskom odnosu pacijenta i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika.

U članu 1. propisano je da se ovim zakonom uređuju prava pacijenata prilikom korišćenja zdravstvene zaštite, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i druga pitanja u vezi sa pravima i dužnostima pacijenata.

U članu 2. definisani su osnovni pojmovi koji se upotrebljavaju u ovom zakonu.

Pojam pacijenta i medicinske mere definisan je u skladu sa definicijom ovih pojmova sadržanim u Principima prava pacijenata u Evropi Svetske zdravstvene organizacije (u daljem tekstu: Principi SZO), značenje pojma deteta je utvrđeno u skladu sa Konvencijom o pravima deteta UN, sposobnost za rasuđivanje deteta starijeg od 15 godina u skladu sa odredbama Deklaracija o pravima pacijenata Svetske medicinske asocijacije, dok su članovi uže porodice definisani u skladu sa istim pojmom sadržanim u nacrtu zakona kojim se uređuju prava pacijenata sa metnalnim smetnjama.

U članu 3. propisano je da se pacijentu garantuje jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu, u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem, opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta i uz poštovanje njegovih ličnih stavova. Pored opšteprihvaćenih stručnih standarda i etičkih načela, kao determinante kvaliteta zdravstvenih usluga, podvučen je najbolji interes pacijenta, kao temelj svih odluka u oblasti zdravstvene zaštite, ali i poštovanje pacijentovih ličnih stavova, presudnih u donošenju odluka koje se tiču pacijentovog zdravlja.

Partnerski odnos između pacijenta i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, u kojem je pacijent partner zdravstvenom radniku u donošenju odluka o preduzimanju mera, čini osnov duha ovog zakona i predstavlja odraz Ustavom zagarantovane nepovredivosti fizičkog i psihičkog integriteta svakog čoveka.

U čl. 4. i 5. propisano je da se odredbe ovog zakona odnose i na strane državljane koji ostvaruju zdravstvenu zaštitu u Republici Srbiji, kao i da se primenjuje na zdravstvenu službu u celini.

U **poglavlju II – Prava pacijenata**, definisana su prava pacijenata utvrđena ovim zakonom: pravo na dostupnost zdravstvene zaštite, pravo na informacije, pravo na preventivne mere, pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge, pravo na bezbednost pacijenta, pravo na obaveštenje, pravo na slobodan izbor, pravo na drugo stručno mišljenje, pravo na privatnost i poverljivost, pravo na pristanak, pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju, pravo na poverljivost podataka o zdravstvenom stanju pacijenta, pravo pacijenta sa kojim se vrši medicinsko istraživanje, prava deteta u stacionarnim zdravstvenim ustanovama, pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, pravo na olakšavanje patnji i

bola, pravo na poštovanje pacijentovog vremena, pravo na prigovor i pravo na naknadu štete.

U članu 6. utvrđeno je **pravo na dostupnost zdravstvene zaštite**, kao pravo na dostupnu zdravstvenu zaštitu najvećeg mogućeg nivoa kvaliteta, u skladu sa pacijentovim zdravstvenim stanjem, bez diskriminacije u odnosu na finansijske mogućnosti, mesto stanovanja, vrstu oboljenja ili vreme pristupa zdravstvenoj službi.

U članu 7. utvrđeno je **pravo na informacije**, kao pravo pacijenta na sve vrste informacija o stanju svoga zdravlja, zdravstvenoj službi i načinu kako je koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne.

U okviru ovog prava, pacijentu je utvrđeno i pravo na informaciju o imenu i prezimenu i profesionalnom statusu zdravstvenih radnika, odnosno zdravstvenih saradnika koji učestvuju u preduzimanju medicinskih mera i postupku njegovog lečenja uopšte, u skladu sa Principima SZO.

U članu 8. utvrđeno je **pravo na preventivne mere**, kao pravo na odgovarajuće zdravstvene usluge radi očuvanja i unapređenja zdravlja, sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti i drugih poremećaja zdravlja, koje se ostvaruje podizanjem svesti ljudi i obezbeđivanjem zdravstvenih usluga u odgovarajućim intervalima za grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolevanja.

U članu 9. utvrđeno je **pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge**, kao pravo na odgovarajući nivo pružanja zdravstvenih usluga, u skladu sa zdravstvenim stanjem i utvrđenim stručnim standardima, i humanim odnosom prema pacijentu. Ovo pravo definisano u skladu sa odredbama o kvalitetu Evropske povelje o pravima pacijenata, Principa SZO i Deklaracije o pravima pacijenata Svetske medicinske asocijacije (u daljem tekstu: Lisabonska deklaracija SMA).

U članu 10. utvrđeno je **pravo na bezbednost pacijenta**, kao pravo na bezbednost u ostvarivanju zdravstvene zaštite, a u cilju postizanja najpovoljnijeg ishoda lečenja i smanjenja rizika za nastanak neželjenih posledica po zdravlje pacijenta na najmanju moguću meru.

U članu 11. utvrđeno je **pravo na obaveštenje**. Prema Konvenciji Saveta Evrope o ljudskim pravima i biomedicini (u daljem tekstu Konvencija SE), koju je Srbija ratifikovala 2010. godine, ovo pravo podrazumeva pravo pacijenta da od nadležnog zdravstvenog radnika dobije obaveštenje koje mu je potrebno kako bi doneo odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku meru.

U skladu sa odredbama Evropske povelje, to obaveštenje je nadležni zdravstveni radnik dužan da da blagovremeno, na način koji je razumljiv pacijentu, pa je stoga utvrđeno da to obaveštenje zdravstveni radnik daje usmeno, kako bi mogao biti ispunjen uslov prilagođenosti obaveštenja svakom pojedinom pacijentu. U cilju zaštite pacijenata sa posebnim potrebama, utvrđena je obaveza zdravstvene ustanove da pacijentu koji je gluvonem obezbedi tumača.

Sadržaj obaveštenja koje je dužan da da zdravstveni radnik, definisan je u skladu sa odredbama Konvencija SE, Evropske povelje i Principima SZO koje govore o sadržaju obaveštenja.

Pravo pacijenta da se odrekne obaveštenja utvrđeno je shodno Evropskoj povelji, ali je predviđeno i ograničenje da se on ne može odreći i obaveštenja o tome da je predložena medicinska mera potrebna i da nije bez znatnog rizika, odnosno da je rizično njeno ne preduzimanje.

Mogućnost da zdravstveni radnik, izuzetno, prećuti ili umanjiti obaveštenje, data je, shodno odredbama Principa SZO i Lisabonske deklaracije SMA, u

slučajevima kada postoji ozbiljna opasnost da bi obaveštenje znatno naškodilo zdravlju pacijenta. Ova odredba odnosi se pre svega na slučajeve saopštavanje dijagnoza najtežih bolesti.

U okviru prava na obaveštenje, utvrđeno je i pravo deteta na poverljivo savetovanje u toku ostvarivanja zdravstvene zaštite, i bez pristanka roditelja, kada je to u najboljem interesu deteta. Ova odredba sledi preporuke Komiteta za prava deteta u Komentaru br. 12 na Konvenciju o pravima deteta UN, u kojem se kaže da su države dužne da obezbede deci pristup poverljivom savetovanju bez roditeljskog pristanka, bez obzira na godine deteta, u slučaju kada je dete žrtva nasilja ili zlostavljanja u porodici, u slučaju sukoba roditelja i deteta u pogledu pristupa zdravstvenoj službi ili kada dete ima potrebu za uslugama ili edukacijom u oblasti reproduktivnog zdravlja, naglašavajući da se ovo pravo razlikuje od prava na pristanak i stoga ne treba da bude ograničeno godinama starosti.

U članu 12. utvrđeno je **pravo na slobodan izbor**, a koje podrazumeva pravo na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, zdravstvene ustanove i predloženih medicinskih mera.

U članu 13. utvrđeno je **pravo na drugo stručno mišljenje**, kao pravo pacijenta da od doktora medicine, odnosno stomatologije zatraži drugo stručno mišljenje o stanju svoga zdravlja, shodno odredbama Principa SZO i Lisabonske deklaracije SMA.

U cilju omogućavanja ovog prava pacijenata, utvrđena je i obaveza zdravstvenih ustanova da istaknu spisak zdravstvenih radnika koji pružaju zdravstvene usluge u određenoj organizacionoj jedinici, i koji stoga mogu da pruže pacijentu drugo stručno mišljenje.

U članu 14. utvrđeno je **pravo na privatnost i poverljivost**, kao pravo na poverljivost svih ličnih informacija koje je pacijent saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku.

Shodno odredbama Evropske povelje i Principa SZO, pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mera uopšte mogu prisustvovati samo oni zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici koji neposredno učestvuju u pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mera, dok za prisutnost drugih lica pristanak daje sam pacijent.

Odredba da pacijent ima pravo da odbije da njegovom pregledu i preduzimanju drugih medicinskih mera prisustvuju učenici i studenti zdravstvene struke u svrhu obavljanja praktične nastave, kao i zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici u toku obavljanja pripravničkog staža i stručnog usavršavanja, uvršćena je u tekst zakona u skladu sa odredbama Principa SZO i Lisabonske deklaracije SMA, koje to pravo pacijenta utvrđuju.

U čl. 15-19. utvrđeno je **pravo na pristanak**. Ovim odredbama propisano je da se medicinska mera može preduzeti samo na osnovu pristanka informisanog pacijenta.

Odredba da se medicinska mera protivno volji pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika maloletnog, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, može se preduzeti samo u izuzetnim slučajevima, koji su utvrđeni zakonom i koji su u skladu sa lekarskom etikom, utvrđena je shodno standardima Lisabonske deklaracije SMA.

Pacijent ima pravo da dati pristanak opozove u svako doba, kao i

da predloženu medicinsku meru odbije, pri čemu je nadležni zdravstveni radnik dužan da pacijenta upozori na posledice odbijanja.

Nad pacijentom koji je bez svesti, ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, hitna medicinska mera može se preduzeti i bez njegovog pristanka. Shodno odredbama Otavske deklaracije Svetske medicinske asocijacije o pravima deteta na zdravstvenu zaštitu (u daljem tekstu: Otavska deklaracija SMA) i Deklaracije o pravima pacijenata SMA, na isti način se može postupiti i u slučaju potrebe za preduzimanjem hitne medicinske mere kada zakonski zastupnik nije dostupan ili odbija predloženu hitnu medicinsku meru.

Ako je pacijent dete ili je lišen poslovne sposobnosti, medicinska mera se može preduzeti uz obaveštenje i pristanak njegovog zakonskog zastupnika.

Međutim, i dete, odnosno pacijent lišen poslovne sposobnosti treba da bude uključen u donošenje odluke o pristanku na predloženu medicinsku meru, u skladu sa njegovom zrelošću i sposobnošću za rasuđivanje.

U slučaju da nadležni zdravstveni radnik smatra da zakonski zastupnik pacijenta ne postupa u najboljem interesu deteta ili lica lišenog poslovne sposobnosti, dužan je da o tome odmah obavesti nadležni organ starateljstva.

Komentárom br. 12 Komiteta za prava deteta na Konvenciju o pravima deteta UN utvrđeno je da države treba da odrede starosnu granicu sposobnosti deteta za samostalno odlučivanje o pristanku. Porodičnim zakonom Republike Srbije utvrđeno je da dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata. Odredbom Zakona o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije, starosna granica od 15 godina i sposobnost za rasuđivanje bili su uslov za sposobnost deteta za davanje samostalnog pristanka na medicinsku meru, bez pristanka roditelja. Isto rešenje zadržano je i u Zakonu o pravima pacijenata.

Odredba da, u slučaju da dete koje je navršilo 15 godina života i sposobno je za rasuđivanje odbije predloženu medicinsku meru, nadležni zdravstveni radnik je dužan da pristanak zatraži od zakonskog zastupnika, zasniva se na najboljem interesu deteta, kao osnovi za donošenje odluka nadležnog zdravstvenog radnika, a što je u skladu sa Konvencijom o pravima deteta UN.

U članu 20. utvrđeno je **pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju** koje podrazumava pravo pacijenta na uvid u svoju medicinsku dokumentaciju.

U čl. 21-24. utvrđeno je **pravo na poverljivost podataka o zdravstvenom stanju pacijenta**. Dužnosti čuvanja ovih podataka nadležni zdravstveni radnici, odnosno zdravstveni saradnici, mogu biti oslobođeni samo na osnovu pismenog pristanka pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika, ili na osnovu odluke suda.

Pacijent, odnosno zakonski zastupnik može, na osnovu pismenog pristanka ili ovlašćenja overenog kod nadležnog organa, dozvoliti saopštavanje podataka o njegovom zdravstvenom stanju. Izuzetno, radi izbegavanja zdravstvenog rizika za člana porodice, nadležni zdravstveni radnik podatke može saopštiti punoletnom članu porodice i ako pacijent za to nije dao pristanak.

Pravo na kopiju medicinske dokumentacije utvrđeno je u skladu sa Evropskom poveljom i Principima SZO. Troškovi koje s tim u vezi ima pacijent, ograničeni su samo na neophodne troškove izrade kopije medicinske dokumentacije.

Izvodi, odnosno kopije medicinske dokumentacije za umrlog člana porodice, mogu se dati punoletnom članu uže porodice, odnosno zakonskom zastupniku na njegov zahtev, radi ostvarivanja zakonom utvrđenih prava.

Pravo deteta starijeg od 15 godina i sposobnog za rasuđivanje na poverljivost podataka u njegovoj medicinskoj dokumentaciji, utvrđeno je u skladu sa Komentárom br. 4 Komiteta za prava deteta na Konvenciju o pravima deteta UN, Otavskom

deklaracijom SMA i Lisabonskom deklaracijom SMA. Posebna zaštita deteta u okviru ovog prava data je kroz dužnost nadležnog zdravstvenog radnika da, i pored zahteva deteta da se informacije o njegovom zdravstvenom stanju ne saopšte njegovom zakonskom zastupniku, u slučaju ozbiljne opasnosti po život i zdravlje deteta, iste saopšti zakonskom zastupniku. Na taj način, uz uvažavanje prava deteta na poverljivost, u prvi plan je stavljen njegov najbolji interes kao odlučujući u tome da li je neophodno i uključivanje zakonskog zastupnika, radi dodatne zaštite deteta. U svim slučajevima opasnosti po život i zdravlje deteta, zdravstveni radnik je dužan da obavesti roditelje. Ovo pravo, sa druge strane, ne isključuje mogućnost da, uz pristanak deteta, i u slučajevima kada nema ozbiljne opasnosti po zdravlje deteta, pristup podacima iz medicinske dokumentacije ima i sam roditelj.

U članu 25. utvrđeno je **pravo pacijenta koji učestvuje u medicinskom istraživanju**. Istraživanje koje uključuje punoletnog poslovno sposobnog pacijenta može se preduzeti samo uz njegov pismeni pristanak, nakon što je dovoljno obavešten o smislu, cilju, postupcima, očekivanim rezultatima, mogućim rizicima, neprijatnim pratećim okolnostima istraživanja, kao i da je slobodan da učešće u istraživanju odbije i da dati pristanak u svako vreme opozove.

Izuzetno, medicinsko istraživanje koje uključuje dete, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, može se preduzeti radi neposredne koristi samog pacijenta i uz pismeni pristanak njegovog zakonskog zastupnika. Ograničenje da se ovakvo istraživanje ne može sprovesti ako se samo lice tome protivi, uvedena je u skladu sa ratifikovanom Konvencijom SE i Etičkim principima za medicinska istraživanja koja uključuju ljudske subjekte Svetske medicinske asocijacije (u daljem tekstu: Helsinška deklaracija SMA). Na taj način, dodatno su zaštićena prava osoba koje nisu sposobne za samostalno odlučivanje o pristanku na medicinsko istraživanje.

Mogućnost da se, izuzetno, istraživanje u javnom zdravlju koje uključuje dete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, a koje ne proizvodi direktnu korist i ne nosi rizik za dete, može odobriti ukoliko istraživanje ima za cilj da doprinese boljem razumevanju stanja zdravlja ove populacije, uz pismeni pristanak samog deteta ili njegovog zakonskog zastupnika, utvrđena je shodno istoj odredbi predviđenoj ratifikovanom Konvencijom SE, Deklaracijom UNESCO, Principima SZO i Helsinškom deklaracijom SMA. U svim navedenim međunarodnim dokumentima kao uslov za ovakva istraživanja utvrđeno je da ona nose samo minimalni rizik za dete, dok je odredba ovog zakona u tom smislu restriktivnija, postavljajući uslov da istraživanje ne nosi nikakav rizik za dete. Istraživanja u javnom zdravlju na koja se ova odredba odnosi, podrazumevaju po pravilu istraživanja u formi ankete i imaju za cilj istraživanja stilova života i ponašanja u cilju prevencije bolesti i poboljšanja zdravlja ove populacije.

Pre početka medicinskog istraživanja, Etički odbor zdravstvene ustanove donosi odluku o preduzimanju medicinskog istraživanja koje uključuje pacijente u zdravstvenoj ustanovi.

U članu 26. utvrđena su **prava deteta u stacionarnim zdravstvenim ustanovama**. Ono podrazumeva da dete do navršenih 15 godina života ima pravo da bude smešteno na bolničko lečenje u pratnji jednog od roditelja, usvojitelja ili staratelja, uvek kada je to moguće, kao i da dete koje se nalazi na bolničkom lečenju ima pravo na posete u najvećoj mogućoj meri, u skladu sa svojim zdravstvenim stanjem i najboljim interesom.

U članu 27. utvrđeno je **pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu**. Ovo pravo proizlazi iz prava pacijenta da odbije predloženu medicinsku meru. Međutim, ukoliko je pacijent dete ili lišen poslovne sposobnosti, o napuštanju zdravstvene ustanove nadležni zdravstveni

radnik je dužan da bez odlaganja obavesti zakonskog zastupnika tog pacijenta, odnosno nadležni organ starateljstva. Ako odluku o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove za dete, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti donese zakonski zastupnik, protivno najboljem interesu pacijenta, nadležni zdravstveni radnik je dužan da bez odlaganja o tome obavesti nadležni organ starateljstva, kao i u slučaju svake druge odluke zakonskog zastupnika koja je protivna najboljem interesu pacijenta.

U članu 28. utvrđeno je **pravo na olakšavanje patnji i bola**. Ovo pravo podrazumeva najviši nivo olakšavanja patnje i bola, odnosno pravo na terapiju bola i humano palijativno zbrinjavanje, ali ne i eutanaziju.

U članu 29. utvrđeno je **pravo na poštovanje pacijentovog vremena**. Ovo pravo podrazumeva da u slučaju da ne postoje uslovi da se medicinska mera pruži odmah, pacijent ima pravo na zakazivanje pregleda, dijagnostičkih procedura, kao i drugih medicinskih mera i postupaka, a da je zdravstvena ustanova dužna da poštuje pacijentovo vreme i da ga blagovremeno obavesti o promeni termina pružanja zakazane zdravstvene usluge.

U članu 30. utvrđeno je **pravo na prigovor**. Odredbama ovog člana propisano je da pacijent, koji smatra da mu je uskraćeno pravo na zdravstvenu zaštitu, ili da mu je postupkom zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika uskraćeno neko od prava iz oblasti zdravstvene zaštite, ima pravo da podnese prigovor zdravstvenom radniku koji rukovodi procesom rada ili direktoru zdravstvene ustanove, odnosno osnivaču privatne prakse ili savetniku za zaštitu prava pacijenata. Pacijentu je ostavljeno da sam odluči kome će se od nabrojanih obratiti.

U članu 31. utvrđeno je **pravo na naknadu štete**. Ovo pravo podrazumeva da pacijent koji zbog stručne greške zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, u ostvarivanju zdravstvene zaštite pretrpi štetu na svom telu, ili se stručnom greškom prouzrokuje pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja, ima pravo na naknadu štete prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu, kao i da se ovo pravo na naknadu štete ne može unapred isključiti ili ograničiti.

U **poglavlju III – Dužnosti pacijenata**, utvrđene su dužnosti pacijenata koje se odnose na odgovornost za lično zdravlje, odgovornost prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, odgovornost prema zdravstvenim radnicima, odnosno zdravstvenim saradnicima, koji pružaju zdravstvene usluge.

U čl. 32-37. utvrđena je odgovornost pacijenta za lično zdravlje; odgovornost pacijenta prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, dužnost pacijenta da poštuje prava drugih pacijenata; odgovornost prema zdravstvenim radnicima, odnosno zdravstvenim saradnicima kao i dužnost pacijenta da se prema njima u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite odnosi sa poštovanjem i uvažavanjem.

U slučaju da se pacijent ne pridržava ovih dužnosti, nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik, posle prethodnog upozorenja, može otkazati pružanje dalje zdravstvene zaštite pacijentu, izuzev hitne medicinske pomoći, o čemu je dužan da obavesti direktora zdravstvene ustanove, kao i da u medicinsku dokumentaciju pacijenta unese razloge za odbijanje pružanja zdravstvene zaštite. U ovom slučaju, zdravstvena ustanova je dužna da pacijentu obezbedi dalje pružanje odgovarajuće zdravstvene zaštite.

Ovim odredbama utvrđena je i dužnost pacijenta da blagovremeno informiše nadležnu zdravstvenu ustanovu o otkazivanju termina za zakazane preglede i medicinske postupke, kao i o promeni adrese i telefonskog broja.

U **poglavlju IV** – uređena je zaštita prava pacijenata, koja se obezbeđuje preko savetnika za zaštitu prava pacijenata i Saveta za zdravlje.

Ovim rešenjem zaštita prava pacijenata je izmeštena iz zdravstvene ustanove u jedinicu lokalne samouprave, u skladu sa decentralizacijom zdravstva i prenošenjem osnivačkih prava za zdravstvene ustanove primarne zdravstvene zaštite (domova zdravlja) na lokalnu samoupravu. Ovim se istovremeno obezbeđuje i veća samostalnost i objektivnost odgovornog lica za postupanje po prigovoru pacijenta.

U članu 38. propisano je da jedinica lokalne samouprave određuje lice koje obavlja poslove savetnika za zaštitu prava pacijenata. Takođe utvrđena je i nadležnost Saveta za zdravlje, u skladu sa zakonom kojim se uređuju jedinice lokalne samouprave.

U članu 39. propisano je da poslove savetnika za zaštitu prava pacijenata obavlja diplomirani pravnik sa najmanje pet godina radnog iskustva u struci i poznavanjem propisa iz oblasti zdravstva. Istovremeno je data mogućnost da on može da obavlja ove poslove za više jedinica lokalne samouprave i da odluku o organizovanju, finansiranju i uslovima rada, u skladu sa potrebama i kapacitetima zdravstvene službe, donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Ministarstvo zdravlja će u okviru aktivnosti na sprovođenju ovog zakona, vezano za organizovanje rada savetnika za zaštitu prava pacijenata za više jedinica lokalne samouprave, a polazeći od Plana mreže zdravstvenih ustanova i njene organizovanosti u jedinicama lokalne samouprave, preporučiti da se ti poslovi obavljaju u jedinici lokalne samouprave sa najvećim brojem stanovnika i sa najrazvijenijom zdravstvenom službom.

U članu 40. propisano je da savetnik za zaštitu prava pacijenata ima službenu legitimaciju, kojom se identifikuje prilikom obavljanja poslova zaštite prava pacijenata. Obrazac i sadržinu službene legitimacije propisuje ministar nadležan za poslove zdravlja.

Odredbama ovog člana propisana je obaveza zdravstvene ustanove, privatne prakse i drugog pravnog lica koje obavlja određene poslove zdravstvene delatnosti, da savetniku za zaštitu prava pacijenata omogući uvid u medicinsku dokumentaciju pacijenta, a koja je u vezi sa podnetim prigovorom, kao i da u roku od pet dana dostavi sve tražene informacije, podatke i mišljenja.

U članu 41. propisan je način na koji pacijent može podneti prigovor, kao i da savetnik za zaštitu prava pacijenata mora najkasnije u roku od pet radnih dana da utvrdi sve bitne okolnosti i činjenice u vezi sa navodima iznetim u prigovoru, na osnovu čega sačinjava izveštaj, koji dostavlja podnosiocu prigovora, rukovodiocu organizacione jedinice i direktoru zdravstvene ustanove, odnosno osnivaču privatne prakse.

Odredbama ovog člana utvrđeno je da se, ukoliko podnosilac prigovora nije zadovoljan izveštajem, može obratiti Savetu za zdravlje, zdravstvenoj inspekciji ili nadležnom organu organizacije zdravstvenog osiguranja.

Takođe je utvrđena obaveza da savetnik za zaštitu prava pacijenata dostavlja mesečni izveštaj o podnetim prigovorima direktoru zdravstvene ustanove, a tromesečni, šestomesečni i godišnji izveštaj Savetu za zdravlje.

U članu 42. utvrđeni su poslovi Saveta za zdravlje, koje obavlja u oblasti zaštite prava pacijenata. Odredbama ovog člana propisano je da Savet razmatra prigovore o povredi prava pacijenata na osnovu dostavljenih i prikupljenih dokaza i utvrđenih činjenica, o čemu obaveštava podnosioca prigovora, direktora zdravstvene ustanove, odnosno osnivača privatne prakse i daje odgovarajuće preporuke;

razmatra izveštaje savetnika za zaštitu prava pacijenata; prati ostvarivanje prava pacijenata i predlaže mere za zaštitu i promociju prava pacijenata; podnosi godišnje izveštaje o svom radu nadležnom organu jedinice lokalne samouprave, ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja, nadležnom organu na teritoriji autonomne pokrajine. Izveštaj o radu, radi informisanja i ostvarivanja potrebne saradnje dostavlja i zaštitniku građana.

U članu 43. propisana je obaveza savetnika za zaštitu prava pacijenata i članova Saveta za zdravlje da u svom radu postupaju u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast zaštite podataka o ličnosti.

U poglavlju V propisane su kaznene odredbe.

U čl. 44-47. propisane su novčane kazne za zdravstvenu ustanovu, odnosno drugo pravno lice koje obavlja zdravstvenu delatnost, odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi, zdravstvenog radnika preduzetnika, zdravstvenog radnika, zdravstvenog saradnika i savetnika za zaštitu prava pacijenata, ako postupaju suprotno odredbama ovog zakona.

Poglavlje VI sadrži prelazne i završne odredbe.

U čl. 48-51. utvrđeno je da nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove zdravlja, kao i da će jedinice lokalne samouprave obezbediti uslove i finansijska sredstva za rad savetnika za zaštitu prava pacijenata i Saveta za zdravlje, u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Ovim odredbama predviđeno je da do isteka navedenog roka ostaju na snazi odredbe člana 39. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10, 57/11 i 119/12), da stupanjem na snagu ovog zakona, prestaju da važe odredbe Zakona o zdravstvenoj zaštiti, čl. 26-38, čl.40, 40a, čl. 42i 43, član 256. stav 1. tač. 1)-6), , član 259. stav 1. tač. 1) - 6) i član 263.

Ovim odredbama utvrđeno je da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti dodatna sredstva iz budžeta Republike Srbije.

Na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti, koji je donet 2005. godine, poslove zaštite pacijentovih prava obavljali su diplomirani pravnici u zdravstvenoj ustanovi. Ove poslove uglavnom, obavljali su kao dodatne, pored drugih poslova na radnom mestu diplomiranog pravnika.

Stupanjem na snagu Zakona o pravima pacijenata, jedinice lokalne samouprave organizovaće rad savetnika za zaštitu prava pacijenata, odnosno poslovi zaštite prava pacijenata neće se obavljati u zdravstvenim ustanovama. Diplomirani pravnici koji su obavljali te poslove kao dodatne, zadržaće svoj radno pravni status u zdravstvenoj ustanovi.

Na osnovu podataka o broju prigovora pacijenata koji su u proteklom periodu upućeni zaštitniku prava pacijenata u zdravstvenim ustanovama, utvrđeno je da broj prigovora nije bio izražen u velikom obimu, zbog čega poslove savetnika za zaštitu prava pacijenata, u skladu sa ovim zakonom, mogu obavljati postojeći diplomirani pravnici u jedinicama lokalne samouprave.

Ministarstvo zdravlja će u cilju edukacije i stručnog osposobljavanja savetnika za zaštitu prava pacijenata, organizovati potrebnu edukaciju iz oblasti zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja.

Sprovodeći ovu aktivnost kao i početak rada savetnika za zaštitu prava pacijenata u jedinicama lokalne samouprave šest meseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, Ministarstvo zdravlja će nastojati da izvrši potrebnu edukaciju postojećih diplomiranih pravnika za obavljanje ovih poslova, što neće zahtevati zapošljavanje novih radnika u jedinicama lokalne samouprave.

V. SPROVOĐENJE JAVNE RASPRAVE O NACRTU ZAKONA

U skladu sa Programom javne rasprave, koji je usvojio Odbor za javne službe Vlade od 30. Oktobra 2012. godine, Ministarstvo je pripremlilo Operativni plan za sprovođenje Javne rasprave.

Javna rasprava je sprovedena u sedištim četiri klinička centra- Kragujevcu, Nišu, Novom Sadu i Beogradu. U Javnoj raspravi su učestvovali direktori i predstavnici Etičkih odbora zdravstvenih ustanova, predstavnici: fakulteta i škola zdravstvene struke, udruženja pacijenata, gradskih i opštinskih organa nadležnih za poslove zdravlja, zaštitnika prava građana, poverenika za informacije od javnog značaja, medija, kao i istaknuti stručnjaci u oblasti prava pacijenata.

Rasprava je bila organizovana i u institucijama u oblasti zdravstva i to: Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje, Komorama zdravstvenih radnika (lekarskoj, farmaceutskoj, stomatološkoj, komori biohemičara, medicinskih sestara i tehničara), Komori zdravstvenih ustanova, Zdravstvenom savetu Srbije, Srpskom lekarskom društvu, kao i u sindikatima zaposlenih u zdravstvu. Javna rasprava je održana i u Stalnoj konferenciji gradova i opština, s obzirom da je izvršena decentralizacija u zdravstvenom sistemu, u smislu prenošenja osnivačkih prava ustanova primarne zdravstvene zaštite na lokalnu samoupravu i njihove odgovornosti za organizovanje i sprovođenje zdravstvene zaštite građana na svom području.

Rasprava je takođe sprovedena i u UNICEF-u, OEBS-u, Pravnom skeneru, Centru za prava deteta i drugim institucijama koje su izrazile interes da doprinesu odgovarajućim rešenjima sa aspekta prava deteta.

Poseban interes i aktivnost iskazala su pojedina udruženja građana-pacijenata obolelih od određenih bolesti.

Na ovim javnim raspravama izneti su brojni predlozi i sugestije, koji su doprineli kvalitetnijem rešenjima pojedinih pravnih instituta ovog zakona.